

2023. ÁPRILIS 13.

DOUGLAS J. MOO, THE EPISTLE TO THE
ROMANS, THE NEW INTERNATIONAL
COMMENTARY ON THE NEW
TESTAMENT (GRAND RAPIDS, MI: WM.
B. EERDMANS PUBLISHING CO., 1996),
506–537.

SZAKFORDÍTÁS

ÁDÁM MIKLÓS

Rómaiak 8,18-30

Ez a szakasz a 17b utalását dolgozza ki szenvedésről és **dicsőségről**, folytatja a **bizonyosság** fő témáját, ami a 8. fejezet fő témája, és körbeírja a ciklus, aminek első bekezdése az 5,1-11.

Noha a dicsőség csak három alkalommal kerül említésre, ez a szakasz átfogó témája. Megjelenik mind a kezdetnél (8,18 „a dicsőség, ami kinyilatkoztatott nekünk”) és a végén (v30 „ezeket megdicsőítette”), ez a gondolat jellemzi ezeket a verseket, tudatva velünk Pál központi gondolatát. Ez az **inklúzió**, a figyelemreméltó váltás a 17b versben a keresztények jelenlegi státuszáról a jövőbeli örökségükre és a párhuzamok a 17-30 és az 5,1-11 között mutatják, hogy a 18-30 egy egységes gondolati egység, aminek fókuszja az *eszkatológikus dicsőség*. Pál több más gondolatot is felsorol a dicsőség kidolgozása közben, ezek a szabadság (21), a test föltámadása (23) és a legfontosabb, a fiúság (19, 23, 29). Az okozati összefüggés szenvedés és dicsőség között, amit a 17b sugall – ha szenvedünk Krisztussal azért, hogy megdicsőüljünk vele – nem folytatódik a 18-30-ban. Az világos, hogy a szenvedés – mind a teremtése, mind a keresztényeké – továbbra is jelen van, de Pált nem érdekli ezek kapcsolata a dicsőséggel, mintha ez egy folyamat lenne. Feltételezi a tényt, hogy a szenvedés a sötét háttér szemben a dicsőséges jövővel, ami a keresztényeknek szóló ígéret, és ami nagy intenzitással ragyog.

A 8,1-17-ben Pál a Lélekre, mint ágensre fókuszál, akin keresztül az élet és fiúság a hívők számára biztosítva van. A „nincs elítélés” a keresztények számára kihirdetett, mivel ők már átmentek a halálból az életre és Isten saját gyermekeivé tettek. De a **probléma**, amit Pál már érintett a 10-11-ben, újra felmerül a 17b-ben: **hogyan tarthatja fent a keresztény az örök élet reményét a szenvedés és halál fényében?** Hogy lehetséges, hogy akik már kiszabadultak a bűn és a halál törvényéből, mégis meghalnak? Hogy lehetséges, hogy Isten saját szeretett gyermekei szenvednek? Nem mondanak-e ezek ellent, vagy legalább is teszik kérdéssé Pál kijelentésének realitását: „nincs elítélés azokra, akik Jézus Krisztusban vannak”? A **jövőbeli dicsőség** hívő általi élvezetének kifejtése szükséges a felvetés megválaszolásához. Bizonyos értelemben, amit Pál a 18-30-ban mond, az, hogy a kereszténynek az Ura útján kell végigmennie. Ahogy Jézus dicsősége csak a szenvedése *után* következett, úgy a keresztény számára is. Az **élet** – amit most határozottan élvez, de ami ezzel együtt nem teljes, vagy még pontosabban kezdetleges – **jelenváló, de nem teljesen kidolgozott**. „Hús és vér nem örökölheti Isten országát” (1Kor 15,50), és csak amikor a halandó test átfőmálódik, lesz az élet, amit mi most birtoklunk, látható és végleges (v23 cf. 10-11).

A testnek ez az átváltozása az, ami a fiúságot gyümölcsözővé teszi (23). Csak később nyilvánul majd ki a fiúságunk (19) és alakul át teljesen Isten fiának képmására (29). Itt talán felrajzolhatunk egy **gyenge párhuzamot Jézus saját fiúságával**, hiszen csak a **feltámadáskor vált Isten fiává „erőben”** (1,4). Mindezt Pál szavai a 24a-ban – „reményben vagyunk megmentve” – foglalják össze: **megmentve** – múltbeli lezárt cselekmény; **reményben** – az állapot, amiben most élünk, várva várakozással és bizonyossággal Isten velünk és a világgal kapcsolatos tervének betetőzésére. És miközben a Lélek a 18-30-ban közel sem említi olyan gyakran, mint az 1-17-ben, mégis a **Lélek játssza a központi szerepet** a rés áthidalásában a jelenlegi állapotunk és a jövőbeli megmentésünk között. Hiszen a Lélek az „első gyümölcs,” a pecsét, az első foglalója Isten nekünk adott ajándékainak, ami mind elővételezi, mind garantálja a dicsőség ajándékát, amire még várunk (23). A Lélek köti össze a „már” állapotunkat a „még

nemmel,” így teszi a dicsőség reményét, noha nem látható, mégis olyan biztossá, mintha már a miénk lenne – ami bizonyos szempontból igaz is.

Végül a 18-30 (a 31-39-cel együtt) emlékezteti a figyelmes olvasót azokra a témákra, amikkel Pál a Rómaiakhoz írt levelének ezt a nagy szekcióját megnyitotta. Mind az 5,1-11-ben, mind itt, Pál demonstrálja a **törhetetlen kapcsolatot a keresztény jelenlegi állapota** – „hitből megigazult” (5,1.9.10; 8,30); megszabadítva a bűn és halál törvényétől (8,2); Isten gyermekei (14-17) – és **Isten örök uralmának áldásainak élvezete között** – megmentve a haragtól (5,9b); megdicsőítettet (8,18.19.30). A szenvedések, noha valóságok, kikerülhetetlenek és fájdalmasak, nem szakítják el ezt a kapcsolatot (5,3-4; 8,18.23); mert a Lélek belénk adja Isten szeretetének mély érzését, mint a reményünk alapját (5,6) és Isten pecsétjeként működik, mivel a mi érdekünkben cselekszik (8,23 cf. 26-27). Természetesen fontos különbségek is vannak ezekben a szövegekben: a 8,18-30 a dicsőség reményét részletesebben kidolgozza, mint tette az 5,1-11, és „kozmoszabb” háttér elé helyezi. De az alapvető üzenet lényegében ugyanaz.

Több kulcsszó, vagy gondolat szóvi össze a 8,18-30-at. A „dicsőség” (18.21 cf. „megdicsőít” 30) „sóhajtozás” (22.23.26), „remény” (20.24-25), „várakozás” (19.23.25), és ahogyan láttuk, „fűség” (19.21.23.29). Többben javasolták, hogy a paragrafust ezen szavak alapján kellene **felosztani**, különösen a **háromszoros sóhajtozás** mentén – teremtés, keresztény, Lélek – de ezek közül egyik sem magától értetődő. Ha az irodalmi jelzéseket figyeljük, a legegységesebb törés a 8,26-ban (Ὠσαύτως) és a 28-ban (ὅτι) van. De ezek a jelzések megfelelnek a szakasz logikai folyamatának. A v18 és ennek is utolsó tagmondata – „a dicsőség, aminek ki kell nyilvánulnia bennünk” – az egész szakasz tételmondata. A 8,19-25, aminek kulcsszavai a „várni” és a „remény,” dolgozza ki a **jövöbeliség bennfoglalt igeidejét** a „kinyilvánulni” kapcsán (μέλλω). Pál azt akarja, hogy a keresztények megértsék, ők a szubhumán teremtéssel együtt abban a helyzetben vannak, hogy **várják, és remélik Isten tervének és céljának betetőzését**. Pál szerint a beteljesületlenség szükséges és pontos érzékelése keresztény tapasztalatunkban vezet az ebből következő **vágyakozáshoz a beteljesületlenség meghaladására**. De ahogyan Pál az alparagrafus végén figyelmeztet, ez a vágyakozás a végső megváltásunkra, „türelmes erősséggel” kell történjen. Az utolsó két alparagrafus leírja Istennek azokat a cselekvéseit, amelyek segítenek nekünk, hogy fenntartsuk ezt a hozzáállást. Egyrészt a tökéletlenségnek vagy gyengeségnek ebben a jelen státuszában a **Lélek segít nekünk, hogy azt az imádságot imádkozzuk, amit Isten biztosan meghall**, és amire válaszol (26-27). Másodszor **Isten maga is tevékenykedik** összhangban az ő rögzített és örök céljával, hogy minden dolgot, ami a mi életünket érinti, dicsőséges beteljesülésre vezesse – a „jóra” (28) a személy „Krisztussal való megfelelésre” (29) és (a fő téma visszatéréseivel) a „dicsőségre” (30).

18

A „mert” vezet be a verset és az egész bekezdést. Ami következik, mintegy **kidolgozása a szenvedés és dicsőség folyamatának**, ami a 17b-ben a hívőknek tulajdoníttatik. Arról az oldalról nézve, ami ezt a világot zárt rendszerként látja, a szenvedés nyers és végső valóság, ami sosem lesz megmagyarázva, vagy meghaladva. „Minden csak baj, balsors és szenvedés,” mondja Sue Fawley összefoglalva Thomas Hardy saját ítéletét legpesszimistább novellájában, a *Jude the obscure*-ban. De **a keresztény az élet szenvedését nagyobb, világot meghaladó összefüggésben látja**, ami, bár nem könnyebbíti meg a szenvedés jelen intenzitását, meghaladja azt abban a **bizalomteli várakozásban**, hogy a szenvedés nem az

utolsó szó: „a jelen és látható csak a jövőbeli és láthatatlan fényében megértendő”. Így Pál feltételezi, hogy a jelen időszak szenvedései még arra sem méltók, hogy összehasonlítsuk a dicsőséggel, ami majd kinyilvánul nekünk. Ahogyan Pál javasolja, **a szenvedést azzal a dicsőséggel egyensúlyban** kell viselnünk, amely minden hívő **végső állapota**. Olyan súlyos, mindent meghaladóan csodálatos ez a dicsőség, hogy a szenvedés úgy száll el, mintha semmi súlya nem lenne. „Ez a pillanatnyi enyhe szenvedés felkészít minket a dicsőség végső, összehasonlíthatatlan súlyára” (2Kor 4,17).

Ezek a „jelen idő szenvedései” nem csak a próbák, amelyeket Krisztus megváltásáért kell eltűrni – üldözés például – de magukban foglalják **a szenvedés minden formáját**, belefoglalva betegséget, éhséget, szegénységet és a halált magát. Az világos, hogy Pál a szenvedésünkről a v17-ben „Krisztussal szenvedés”-ként beszél. De a keresztyének minden szenvedése bizonyos értelemben Krisztussal történik, amennyiben Krisztus maga, mivel a bűnös húsban jött el, alávétődött annak a sokféle szenvedésnek, ami ezt a világot az Isten elleni lázadásában sújtja. A szó, amit Pál használ (**παθήματα**), **a szenvedés bármely formájára** utalhat; és **a teremtés vajúdása**, amihez a keresztyének szenvedését hasonlítja, nyilvánvalóan **nem leszűkíthető a Krisztusért való szenvedésekre**. A minősítés: „jelen idő” (vὄν καιροῦ) összeköti ezeket a szenvedéseket az üdvösségtörténet ősi korszakával, amelyet Krisztus meghódított, de amely mindazonáltal az az „aréna” marad, amiben a keresztyének az új életet meg kell élnie.

Pál természetesen nem az egyetlen ókori szerző, aki összehasonlítja a jelen szenvedéseket a jövőbeli dicsőséggel. 2Apoc.Bar.15,8: „mert ez a világ nekik [az igazaknak] szenvedés, erőlködés és sok baj. És annak fényében, aminek el kell jönnie, korona nagy dicsőséggel.” De mivel a keresztyén dicsősége részesedés Krisztus saját dicsőségében, **Pál a zsidóságnál nagyobb hangsúlyt helyez az igaz személy részesedésére ebben a dicsőségben**. Az erre a bizonyosságra kihegyezett fókusz fényében, és mivel Pál **a keresztyén dicsőségét** olyasvalaminek látja, ami bizonyos értelemben **már eldöntött** (30) valószínűleg igazunk van, ha a „**ki kell nyilvánuljon**”-ban **a megvalósulás olyan nüanszát** fedezzük fel, **ami már létezik**. A „**dicsőség**,” ahogyan a „megmentés” az 1Pét 1,4-5-ben olyan állapotként értelmezhető, amely már le van foglalva nekünk, egy állapot, **amit Krisztus**, aki előttünk járt, **már elért**. Ez nem azt jelenti, hogy a keresztyén már birtokolja ezt a dicsőséget, hanem hogy az utolsó nap, amely elviszi a hívőt Isten dicsőségének látására, majd kinyilvánítja azt a döntést, ami a mi érdekünkben már meghozatott.

19

A 19-25 versek azt támasztják alá bizonyos szempontból, amit Pál a v18-ban mondott. De milyen módon? Vajon Pál kifejti és bemutatja az említett szenvedést; okokat ad a türelmes elviselésre, amelyeket bennfoglaltan parancsolt a 18-ban; alátámasztja a dicsőség jövőbeli kinyilvánulásának bizonyosságát; vagy bizonyítékot nyújt a dicsőség mindent meghaladó nagyságára? Ezen javaslatok egyike sem ragadja meg a 8,18-25 fő fókuszát, ami a **vágyakozó várakozás** mind a teremtés, mind a keresztyének jövőbeli átalakulására. Ezekben a versekben tehát Pál alátámasztja, és kifejti a „**ki kell nyilvánuljon**”-t a v18-ban, bemutatva, hogy mind a teremtés, mind a keresztyének (1) szenvednek a jelenben a tökéletlenség és kielégítetlenség érzésétől, és (2) buzgón sóvárognak az átalakulás betetőzésére.

Pál a teremtés sóvárgásával kezd: „mivel a teremtés buzgó várakozása várja az Isten fiainak kinyilatkoztatását”. A „buzgó várakozás”-ra használt szó (ἀποκαρδοκία) azt a képet

rejt magában, amikor valaki nyújtogatja a nyakát, hogy lássa, ami jön. Pál a várakozás gondolatát egy általános nyelvtani eszközzel nyomatékosítja: a buzgó várakozás a nyelvtani *alany*, amelyet a valódi alany, a „teremtés” helyén használ. De mit ért Pál „teremtés” alatt? Tekintve a szó széles jelentéstartalmát és Pál „az egész” (22) hozzáadását, néhány magyarázó mellett érvel, hogy Pál az egész teremtett univerzumot érti alatta – embereket, állatokat, növényeket stb. Mások azonban úgy látják, hogy a kifejezetten személyes cselekvések, amiket Pál a teremtésnek tulajdonít (várakozás, felszabadulás, sóhajtozás) azt mutatják, hogy csak a teremtés emberi részére gondol (cf. Kol 1,23) – vagy az egész emberiségre (Ágoston), vagy csak a nem hívőkre. Noha miközben mi egyetértünk Schlatterrel, hogy az átmenet a v22-ről a 23-ra – „mi magunk” – nyíltan kizárja a hívőket a teremtésből, ahogyan a 19-22-ben szerepel, Pál ragaszkodása a 20-ban, mely szerint a hiábavalóság, aminek ez a teremtés alá van vetve, nem a saját választása, úgy látszik, hogy kizár minden embert, nem csak a hívőket. A mai kommentátorok többségével egyetértve, úgy gondoljuk, a teremtés itt a szubhumán teremtés. Ahogyan a Zsoltárosok és a Próféták, akik a dombokat, réteket és völgyeket kiabálva és örömtől énekelve ábrázolták (Zsolt 65,12-13) és a földet gyászolva (Iz 24,4; Jer 4,28; 12,4), Pál megszemélyesíti a szubhumán teremtést azért, hogy az olvasó számára közvetítse annak az érzékét, hogy mind az emberiség bűnbeesésének, mind a hívők dicsőségbe visszaállításának *kozmosz jelentősége* van.

Az „Isten fiainak kinyilatkoztatása,” amire a teremtés lelkesen várakozik, a keresztények valódi természetének leleplezése. Pál már korábban világossá tette, hogy a keresztények már Isten fiai (14-17), de megtapasztalva a szenvedést (18) és gyengeséget (26) mint minden más ember, a keresztények sem tűnnek ebben az életben túlságosan Isten fiainak. Valódi állapotuk csak az utolsó napon válik nyilvánossá. Mindazonáltal mivel ez az Isten fiaiként kinyilvánítva levés Istennek csak egy további cselekvése által történik meg – amely cselekvés az Ő dicsőségét kinyújtja, hogy átöleljen minket (18) átalakítva a testet (23) – indokolt, hogy itt is bizonyos fokú dinamikus tevékenységet kapcsoljunk a „kinyilatkoztatáshoz”. A „kinyilatkoztatás,” amiről Pál beszél, nem *csak* a közzététele annak, amik mindig voltunk, hanem egy dinamikus folyamat is, amiben az állapot, amiben most vagyunk, elővételezett formában, és elrejtve, el fog vitetni a végső stádiumába és nyilvánosan egyértelművé válik.

20

Ebben és a 21. versben (ami egy mondat a görögben) Pál olyasmit fejt ki, amit az olvasói természetesen megkérdeznének: miért kell a teremtésnek sóvárogva várni Isten fiainak kinyilatkoztatását? Pál azt mondja, az ok az, hogy a szubhumán teremtés maga sem az, aminek lennie kellene, vagy aminek Isten szánta. Alá van vetve a „kielégítetlenségnek.” Annak fényében, hogy Pál egyértelműen a Gen 3 elbeszélésére utal – Murray ezeket a verseket a Ter 3,17-18 páli kommentárjának hívja – ez a szó valószínűleg azt a „frusztrációt” jelöli, amely abból fakad, hogy a teremtés képtelen elérni a célt, amelyre létrehozták. Az emberiség bűnbeesése megrontotta Isten teremtésének „jóágát”, és a teremtés azóta is a „kielégítetlenség” állapotában van.”

De a teremtés frusztrációja – emlékeztet minket Pál – „nem a maga akaratából történt, hanem annak köszönhető, aki alávetette.” Az „aki alávetette” kifejezést egyesek (1) Ádámmal azonosították, akinek bűne halált és romlást hozott a világra (cf. Róm 5,12); (2) a Sátánnal, akinek a kísértése a bukáshoz vezetett; (3) Istennel, aki az átkot kinyilvánította, mint a bűnre

vonatkozó ítéletet (Ter 3,17). Egy utalás Ádámra azonban valószínűtlen; ahogyan Bengel mondja, „Ádám a teremtményt ellenszenvenné tette a hiúság számára,” de nem ő *vetette alá*. A Sátán sem, bármi legyen is a szerepe a bűnbeesésben, nem *vetette alá* a teremtést. Ezért Pál Istenre kell, hogy utaljon, aki egyedül rendelkezett a joggal és erővel, hogy az egész teremtést kielégítetlenségre ítélje az emberi bűn miatt. De Istennek ez az ítélete sem volt pozitív oldal nélkül, mivel mindezt „reményben tette” (ἐφ’ ἐλπίδι). Pál gondolatában valószínűleg a *protoevangélium* jelenik meg – Isten ígérete, amit az átok párjaként ad, mely szerint „az asszony utóda majd széttagozza a kígyó fejét” (cf. Róm 16,20). Ezért a teremtés, noha az emberi bűn következtében kielégítetlenségnek van alávetve, sosem volt remény nélkül; mivel maga az alávetés kihirdetése is a remény kontextusában történt. Ahogyan Byrne mondja, ez a tagmondat a 19-22-ben Pál érvelésének sarokpontja, mivel most eltér annak magyarázatától, hogy a teremtésnek miért kell reménységgel előre tekintenie e remény természetére és kapcsolatára „Isten fiainak kinyilatkoztatásával”.

21

Ebben a versben Pál annak a reménynek a tartalmát pontosítja, amit a 20-ban említett: „[a remény, hogy] a teremtés maga fel fog szabadulni a romlás kötelékéből, az Isten fiai dicsőségének szabadságára.” A teremtés – menthetetlenül szolgálja a romlásnak, ami a bűnbeesés után a világot uralja – abban a reményben létezik, hogy majd felszabadul, hogy részesedhessen abban az eszkatológikus dicsőségben, amit Isten gyermekei fognak élvezni. Pál ezt a dicsőséget a „szabadság” szavával írja le; erre egy parafrázis lehet: „a szabadság, ami a dicsőségnek ahhoz az állapothoz kapcsolódik, amire Isten gyermekei rendelve vannak.” A szabadság gondolatának ismétlése – *felszabadítva... a szabadságra* – azt sugallja, hogy csak az Isten gyermekeinek dicsőségével és amiatt tapasztalhatja meg a teremtés a saját teljes és végső megszabadulását. Ahogyan a v19-ben, a teremtés reménye kapcsolódik, sőt függ, a keresztényeknek adott dicsőségtől. Azt is megjegyezhetjük, hogy a gondolat, mely szerint a teremtés fel fog szabadulni, erőteljesen sugallja, hogy a teremtés végső állomása nem kitörlés, hanem átalakulás. Mikor történik ez az átalakulás? Ha valaki a premillenarista eszkatológia struktúrája szerint szemléli (Jel 20,4-6), nagy a kísértés, hogy a nyelvezetet, amit Pál itt használ, arra az időperiódusra értse. De nem lehetünk biztosak abban, hogy Pál gondolkozásában millenarista lett volna, hiszen van bizonyítékunk arra, hogy a nyelvezet, amit használ, az örökké tartó állapotra is igaz lehet.

22

Ez a vers lezárva az alparagrafust a teremtés reményéről, visszatér a témához, amivel a bekezdés kezdődött (v19): a teremtés vágyakozása a megszabadításra. Mi tudjuk – mondja Pál – hogy „az egész teremtés együtt nyöszörög és szülési fájdalmaktól szenved egészen mostanáig.” Pál a „nyögés” (συστενάω) igét használja a 8,23-ban és a 2Kor 5,2-ben és 4-ben, hogy „az eszkatológikus várakozás nyögéseit leírja.” Ezen túl, noha sem az „együtt szenved szülési fájdalmakat,” sem a „szülési fájdalmakat szenved” igék nem használatosak az Újszövetségben másutt ebben az értelemben, az ige főnévi formája a Mk 13,8-ban (=Mt 24,8) arra szolgál, hogy a vég előtti idők szenvedéseit leírja. Valójában a kép maga természetes, hiszen a jelen kor nehézségei és próbái, úgy a keresztény, mint a teremtés számára, tele vannak a tudással, hogy a vég győzelem és öröm. Maga a mi Urunk használja ezt a képet a Jn 16,20b-22-ben, amikor azt mondja az apostoloknak: „szomorúak lesztek, de a szomorúságotok örömmé változik. Amikor a nő vajúdik, szomorú, mert eljött az órája; de amikor megszüli gyermekét,

többé nem emlékezik a kínjára az öröm miatt, hogy gyermek született a világra. Ugyanígy ti is szomorkodtok most, de újra látni foglak titeket, és a szívetek örülni fog és senki sem veszi el az örömetöket tőletek.” A „val-vel” (συστηνάζει és συνωδίνει) gondolat mindkét igében nem azt jelenti, hogy a teremtés szülési fájdalmában nyög a hívőkkel, hanem hogy a teremtés különböző részei nyögnek együtt, ezek vannak szülési fájdalmakban együtt, így kialakítva a „sóhajtozások szimfóniáját” (Phillips).

23

A 19-22-ben Pál leírta „a teremtés sóvárgó várakozását a megmentésre” és összekötötte ezt a megmentést azzal a dicsőséggel, ami majd ki fog nyilvánulni a hívőknek. Most bemutatja, hogyan osztoznak a hívők ugyanebben a sóvárgó reményben. A váltás a teremtésről a keresztényekre a sóhajtozás gondolatán keresztül történik; nem csak a teremtés sóhajtozik együtt, hanem mi magunk, „birtokolva a Lélek első gyümölcseit, sóhajtozunk magunkban, várva az örökbefogadást, testünk megváltását.” Annak kimondásával, hogy a keresztények sóhajtoznak magukban, Pál azt sugallja, hogy ezek a sóhajtozások nem verbális megnyilvánulások, hanem belső sóhajtozások, egy bizonyos hozzáállás kifejeződései. Ez a hozzáállás nem foglal magában szorongást a fölött, hogy vajon végül megtapasztaljuk-e Isten megmentését, ahogy megígérte – hiszen Pál ebben a kérdésben nem enged bizonytalanságot (cf. 8,28-30) – hanem kielégítetlenség a fennmaradó morális és fizikai gyengeségek miatt, amik kikerülhetetlenül részei ennek a korszaknak, megigazulás és megdicsőülés között (2Kor 5,2.4), és vágyódás a gyengeség ezen állapotának végére.

Pál úgy határozza meg azokat, akik kielégítetlenül vágyakoznak a végső megszabadításra, mint akik „birtokolják a Lélek első gyümölcseit.” A kifejezés „első gyümölcsök” a Lélek szolgálatát jelenti, ez fontos páli jellegzetesség. A kifejezés utal mind a folyamat kezdetére, mind a megszakíthatatlan kapcsolatra a folyamat kezdete és vége között. Ha ezt a Lélekre alkalmazzuk, akkor a szóban benne foglaltatik egyrészt, hogy Isten eszkatológikus megváltó munkája elkezdődött, és hogy ez a megváltó munka egészen biztosan eljut annak szándékolt csúcspontjára. A Lélek ebben az értelemben egyszerre a megváltás foglaltója és az első részlet vagy zálog, ami garantálja a megváltás hátralevő szakaszait.

De vajon Pál azt akarja mondani, hogy a keresztények sóhajtoznak, *mivel* birtokoljuk a Lelket, mint első gyümölcsöket, vagy hogy sóhajtozunk, *noha* birtokoljuk a Lelket, mint első gyümölcsöket? Mindkettő értelmes a kontextusban, és passzol Pál Lélekkel kapcsolatos teológiájához. Mindazonáltal a tény, hogy Pál a „Lélek első gyümölcseire” utal, ahelyett, hogy egyszerűen a Lelket említene, megmutatja, hogy a Lélek szerepére inkább úgy gondol, mint ami elővételezése és záloga a megmentés beteljesedésének, inkább, mint a jelen áldás ágense. Ezért aztán a participium *okozati* értelmezését kell preferálnunk: mivel birtokoljuk a Lelket, mint foglaltót és zálogát a teljes megmentésünknek, *ezért* sóhajtozunk, vágyakozva arra, hogy ez a megmentés beteljesedjen. Így a Lélek úgy működik, mint ami elválaszthatatlanul összekapcsolja a „már-még nem” két oldalának eszkatológikus feszültségét, amiben létezőnk. Isten Lelkének bennünk lakó jelenléte miatt, **már** átvittünk a megmentés és áldás új korába; de maga a tény, hogy a Lélek csak az első gyümölcs, a szomorú tudatosságot okozza bennünk, hogy **még nem** vetettük le a bűn és halál régi korának kötelekeit. A keresztény életben szükséges az az egészséges egyensúly, amiben az örömünk – a már birtokolt rengeteg áldás miatt – mellé kerül a hibáink miatti kielégítetlenségünk és az intenzív vágyódásunk arra a napra, amikor már nem fogunk hibázni többé – „amikor olyanok leszünk, mint Ő.”

Pál leírása a megmentés csúcsáról, amire vágyódva várunk, tovább erősíti az eszkatológikus feszültség érzését. Az adopcio, amiről a 8,14-17-ben elmondja, hogy már birtokoljuk, itt újra a reményünk tárgya. Néhányan úgy próbálják megoldani ezt a feszültséget, hogy az adopcio lelkéről beszélnek és nem az adopcioról magáról, amely így a keresztény jelen birtoka lenne, de Pál egyértelműen továbbmegy a 14-17-hez képest. A keresztény a megigazulás pillanatában Isten családjába adoptáltatik; de ez az örökbefogadás befejezetlen és részleges, amíg olyanokká nem tétetünk, *mint* maga Isten Fia (29). Az örökbefogadásunk utolsó eleme testünk megváltása. A „megváltás” az „örökbefogadással” és sok más kifejezéssel együtt beletartozik Pál „már-még nem” feszültségébe, amely jellemzi teológiáját, hiszen a „megváltás” is mind múltbeli, mind jövőbeli eseményként jelen van. Ahogyan Pál utalt rá a v10-ben, amíg a testünk át nem változik, a megváltásunkat nem mondhatjuk befejezettnek; ebben az életben a testünk abban a kielégítetlenségben osztozik, amely a világot is jellemzi.

24

Pál célja az alszakasz (19-25) utolsó két versével, hogy világossá tegye, hogy ez a várakozás nem meglepő. Mivel ahogyan a teremtés is „reményben” van alávetve a kielégítetlenségnek, úgy a keresztények is, noha meg vannak mentve, ez a megmentés „reményben” van – és a remény – természete szerint – azt jelenti, hogy várakozni és türelmesen várakozni szükséges. A múltbeli tapasztalat, mely szerint „meg vagyunk váltva,” állításának mellérendelése a megváltás reménybeli minőségének, egy újabb kifejezése a keresztény lét eszkatológikus feszültségének. A remény, ahogyan Pál mondja, hozzákapcsolódik a megmentésünk tapasztalatához, már a kezdettől. A megmentésünk, miközben a megtérésünktől meghatározott és biztos, mindig rendelkezett a beteljesületlenség elemével, mely miatt az előtekintés szükséges. A vers utolsó része magától értetődő kifejtése a remény természetének – amely magában foglalja a bizalmat abban, amit nem látunk. Pál a „remény” szót mind objektív értelemben használja – amiben reménykedünk – és szubjektív értelemben – a mi reményteli magatartásunk. Itt a „remény”-t megtoldva a kifejezéssel „ami látható” megmutatja, hogy ebben az esetben az *első* jelentésre gondol. A dicsőség, ami majd kinyilvánul, és ami a reményünk fókusza, nem látható; és a kielégítetlenség és az élet nehézségei olykor szinte kitorlik a dicsőség képét belőlünk. De a remény nem lenne az, ami, ha látnánk, hiszen „ki reméli, amit lát?”

25

Pál az alrészlet visszakanyarítja annak központi témájához: szükséges az üdvösség történetének ebben a korszakában megfontoltan várakozni. A „ha” tagmondatban Pál összefoglalja, amit a v24b-ben mondott, és levonja belőle a következtetést: reménykedni abban, amit valaki nem lát, azt jelenti, hogy várunk kell rá, türelmes kitartással. Miközben a hangsúly azon, „amit nem látunk,” esetleg semmi több, mint annak az ismétlése, ami a remény természete szerint, közben viszont ennek a versnek a logikája magában foglalja, hogy Pál teológiai módon gondolkodik a témáról. Hiszen ahogyan Pál a 2 Kor4,18b-ben mondja, a „látható átmeneti, de a láthatatlan örök (cf. Zsid 11). Ha ez a gondolat az, ami Pál szavai mögött húzódik, akkor ezen vers logikája megerősödik; mi, keresztények tudunk várakozni erősséggel és várakozással a reményre, hogy megmutassa magát, pontosan azért, mert amit remélünk, az láthatatlan, és ezért része az örök és biztos isteni céloknak. A türelmes elviselés magatartása gyakran ismételt elvárás a keresztények felé, akik próbákon esnek át, miközben Isten megmentésének csúcspontjára várakoznak. A szó az elviselés konnotációját sugallja, nagy nyomás alatt. Ez az

az erény, amely szükséges a keresztényektől, miközben „sóvárogva várjuk Isten dicsőségének reményét.”

26

A 8,24-25-ben Pál amellelt érvelt, hogy a keresztény reményünk természete és szilárdsága képessé tesz minket arra, hogy erősséggel várjuk annak beteljesülését. Most azt mondja, „ugyanígy [ahogyan ez a remény megtart minket] a Lélek is segítségünkre jön.” Hogy világos legyen, ez nem az egyetlen mód ahogyan a v26 kapcsolódhat. Különösen népszerű például a nézet, hogy az „ugyanígy” a keresztény sóhajtozást (23) hasonlítja a Lélek sóhajtozásához. De a Lélek sóhajtozásai annyira későn következnek a 26-ban, hogy nehezen lehetne az összehasonlítás alapja; miközben az irodalmi párhuzam a teremtés a keresztény és a Lélek sóhajtozása között magától értetődő, a Lélek sóhajtozása természetében és céljában nagyon különbözik a másik két sóhajtozástól.

A szó, amit úgy fordítottunk, segítségére jön, igazából „bekapcsolódik segíteni”, „együtt viselni a terhet”. A Lélek csatlakozik hozzánk a gyengeségünk miatt ránk nehezedő terhek elviselésében. Ez a gyengeség lehet specifikus – képtelenség az imában, vagy külső szenvedések (18) – de valószínűleg inkább általános: az emberi kondíció teljessége, a teremtettség, amely még Isten gyermekeit is meghatározza, ebben a régi és az új kor átfedésének időszakában. Ez az állapot azt jelenti, hogy mi hívők „nem tudjuk mit imádkozzunk, ahogyan kell.” A tagmondatban a szórend azt mutatja, hogy nem az imádság módja vagy stílusa az, amiről Pál beszélni akar, hanem az imádság tartalma, vagy tárgya –hogy *miért* imádkozzuk. Néhányan úgy gondolják, hogy a kontextus az imádság leszűkítését sugallja azokra a kérésekre, amelyek Isten dicsőségének megvalósulásáról szólnak, de Pál nyelvezete túl általános ehhez; és egészen biztos, hogy eleget tudunk ahhoz, hogy ezért a dicsőségért imádkozzunk, bármilyen jelentős legyen is a specifikus tudás, amiben hiányt szenvedünk. Ismét nincs jó okunk arra, hogy ezt a tudást néhány különleges körülményre szűkítsük. Ami láthatólag Pál fejében van, az a képtelenség a világos megkülönböztetésre Isten akarata és a sok egyéb dolog között, amiért imádkozzuk; fontos észrevenni, hogy az „ahogyan szükséges” ebben a versben az „Isten szerint”-tel áll párhuzamban, ami a 27. versben „az Ő akarata szerint”. Minden imádságunk ennek a folyamatos gyengeségnek az állapotában van, és azt jelenti – kivéve talán néhány ritka alkalmat – hogy a kéréseink minőségileg „nem a Te akaratod szerinti” kérések. Ez természetesen nem jelenti, hogy ne kellene törekednünk Isten akaratának megértésére a körülmények között, amikkel szembesülünk, vagy hogy rosszat teszünk, ha meghatározott kéréseket intézünk Istenhez; hanem azt jelenti, hogy nem feltételezhetjük a saját kéréseinknek az Isten akaratával való azonosságát.

A képtelenség arra, hogy tudjuk miért imádkozzunk, nem meghaladható ebben az életben, hiszen ez része „a gyengeségünknek,” amely egy kikerülhetetlen állapot, és amely az üdvösségtörténetben elfoglalt helyünkhöz kapcsolódik. Ebből következően Pál nem parancsolja nekünk, hogy kigyomláljuk ezt a tudatlanságot Isten akaratának szorgalmas keresésével, vagy valamilyen külön kinyilatkoztatással. Ehelyett Pál rámutat Isten Lelkére, aki ezt a gyengeséget a saját közbenjárásával győzi le.

De mégis mi ezen közbenjárás természete? Ez specifikusan egy olyan közbenjárás, ami az imádságunk által érkezik a Lélektől támogatva? Vagy olyan közbenjárás, amit egyedül a Szentlélek végez a mi érdekünkben? A jelentésre vonatkozó nyom lehet a kifejezés, amit úgy fordítottunk: „amit szavak nem tudnak kifejezni” (ἀλαλήτοις). A szó a bibliai görögben egyedül

itt jelenik meg, az etimológiája alapján azt jelenti, „kimondatlan,” „szavakkal nem kifejezhető.” De vajon ez kimondhatatlant jelent, vagyis lehetetlenséget arra, hogy emberi nyelvvel fejezzük ki, amely esetben a sóhajtások hallhatóak, de artikulálatlanok? Vagy egyszerűen kimondatlant jelent, valamit, ami sosem emelkedik a hallható szintjére? Ha az első feltevés a helyes, akkor a sóhajtások valószínűleg a hívő sajátjai, amelyeket a Lélek inspirál és vezet. Ebben az esetben Pál utalása azokra az imákra vonatkozik, amikor a saját tudatlanságunkon megrökönyödve, Istent tartalom nélküli sóhajtásokkal hívjuk – akár hangosan, akár magunkban.

Azonban néhányan, akik a sóhajtásokat a hívőknek tulajdonítják, arra gondolnak, hogy Pál a „glosszolóliára” utal – a nyelveken történő beszédre, amiről az 1Kor 12-14-ben beszél. Ahogyan a nyelvek, ezek a sóhajtások is „imanyelv” lennének, amit a Lélek inspirál és olyan formában fejeződik ki, amely földi nyelvre nem lefordítható. Ez az azonosítás azonban valószínűtlen. A nyelvek adományát Pál olyasminek tartja, ami csak néhány hívőnek adatik, az itteni sóhajtások azonban annak a közbenjárásnak az eszközei, ami a hívők segítségére jön.

Továbbá, és visszatérve az eredeti ponthoz, az ἀλαλήτοις valószínűleg „kimondatlant” jelent, nem „kimondhatatlant”; ez viszont kizárja a sóhajtások glosszolóliával azonosítását; hiszen abban az esetben a nyelv szavakká formált, csak nem érthető. Továbbá valószínű, hogy a sóhajtások nem a hívőéi, hanem a Lélekéi. Miközben nem lehetünk teljesen biztosak (és nincsenek világos Bibliai párhuzamaink), jobb, ha ezeket a sóhajtásokat, mint a Lélek saját imádságának nyelvét értjük meg, amely imádság – a közbenjárás szolgálata – a mi szívünkben történik (27), számunkra érzékelhetetlen módon. Magyarán a sóhajtások metaforikusan értendők. De a 8,22-ben és 23-ban a „teremtés sóhajtásai” és a „keresztények sóhajtásai önmagukban” előkészítették ezt a jelentést. Én tehát azt mondom, amit Pál ki akar fejezni, az, hogy a saját értetlenségünk Isten akaratára vonatkozóan és az ebből következő képtelenség, hogy pontosan kérjük Őt, találkozik Isten Lelkével, aki maga fejezi ki Isten felé azokat a közbenjáró kéréseket, amik tökéletesen megegyeznek Isten akaratával. Amikor mi nem tudjuk miért imádkozunk – igen, akkor is, amikor olyan dolgokért imádkozunk, amik nem jók nekünk – nem kell kétségbeesnünk, hiszen rábízhatjuk magunkat a Lélek tökéletes közbenjárásának szolgálatára a nevünkben. Ez a türelmes erősség fontos forrása, amivel dicsőségünkre várunk (25); a saját képtelenségünk, hogy megértsük Isten céljait és terveit, hogy átlássuk azokat az elejétől a végéig, nem jelenti, hogy nélkülöznénk a hatékony, erős imádságot a mi sajátos szükségainkre vonatkozóan.

27

A v27 folytatja Pál értekezését a Lélek közbenjárásáról, és ezen közbenjárás hatékonyságára fókuszál. A hatékonyság oka a teljes összhang Isten – aki vizsgálja a szíveket – és a Lélek gondolkozása között. Isten, aki látja az ember belső világát, ahol a benne lakó Lélek közbenjáró szolgálata történik, ismeri, elismeri és válaszol a Lélek szándékaira, amik az Ő értünk mondott imádságaiban fejeződnek ki.

A mondat második részét általában kifejtő mellékmondatként értelmezzük: Isten tudja, mit szándékozik a Lélek, amiben vagy amiért a Lélek közbenjár Isten akaratával összhangban a szentekért. De az „Isten akaratával összhangban” hangsúlyos pozíciója azt sugallja, hogy Pál inkább az első állítás okát adja meg. Isten tudja, mit szándékozik a Lélek, és tökéletes harmónia van kettőjük között, mert Isten akaratával teljes összhangban van az, hogy a Lélek közbenjár a szentekért. Van egy a mennyben, Isten Fia, aki közbenjár érdekünkben, megvédve minket minden vádtól, ami ellenünk felmerülne, garantálva a megmentést az ítélet napján (34). De

ahogyan Pál állítja ezekben a versekben, van egy közbenjáró a szívben is, az Isten Lelke, aki hatékonyan imádkozik az Atyához a nevünkben, azon nehézségek a bizonytalanságok közepette, amik a földi életünket jellemzik.

28

Ez a vers talán ellentétes kapcsolatban áll az előzőekkel, vagyis mi sóhajtozunk, mi nem tudjuk hogyan imádkozunk, *de* Isten dolgozik... de mégis inkább folytatólagos: a várakozásnak és szenvedésnek ebben az idejében (18-25) a Lélek segít nekünk, közbenjárva értünk (26-27) és Isten gondviseléséből, minden dolog együttműködik a jóra. Ez az érzés olyasmi, aminek mind a pogány, mind a zsidó irodalomban van párhuzama, és talán Pál feltételezi, hogy az olvasói tudják, hogy ez igaz, mert ezen mondások ismerősek számukra. Valószínűbb azonban, hogy Pál azt feltételezi, hogy ők tudják, hogy ez igaz, mert megismerték Istent Krisztusban, és megtapasztalták az életükben az Ő kegyelme teljességét.

A mondat fordítása és értelmezése nehéz. Az első probléma az alany. Három fő verzió lehetséges.

(1) Isten az alany. Néhány kézirat tartalmazza a szót; de még ha ez nem is eredeti, Istent továbbra is tekinthetnénk az ige alanyának, hiszen a szót közvetlenül megelőző tagmondat tartalmazza azt („azoknak, akik szeretik *Istent*”). Ha így értjük, akkor a „minden dolog” vagy (a) az ige tárgya – Isten okozza, hogy minden dolog együtt munkálkodjon a jóra – vagy (b) utalás arra a szférára, amiben az állítás igaz – minden dologban Isten munkálkodik a jóra. A probléma az első megoldással, hogy az ige „együtt dolgozik” nem gyakran vesz föl tárgyat. Ezért a második (b) lehetőség a valószínűbb, de ez szintén hordoz nehézségeket.

2. Egy másik lehetőség azt feltételezné, hogy az „együtt munkálkodik”-nak ugyanaz az alanya, ami a 26-27-ben a főigéknek, a Lélek (a Lélek együtt működik a jóra, azokkal, akik Istent szeretik). De a 29-30-ban következő igék alanya egyértelműen Isten és a közeli kapcsolat ezen versek és a v28 között valószínűvé teszi, hogy Pál a 28-ban már „továbbment” a Lélekről.

3. A tagmondat talán legegyszerűsebb olvasata, hogy „minden dolog együtt dolgozik a jóra.” De amennyiben ezt a fordítást fogadjuk el, fontos azt állítani, hogy a „minden dolgok” nem önmagukban vezetnek a jóra, mintha Pál a történelemnek egy naivan optimista értelmezését adná. Inkább Isten szuverén vezetése az, amit feltételez, mint háttérben meghúzódó és irányító erőt az élet minden eseménye mögött. Ha ez valóban így van, végül nem számít, hogy a fordítás „minden dolog együtt dolgozik a jóra”, vagy „Isten dolgozik mindenben és minden által a jóra”.

Egy következő nehézség a versben a „minden dolgok” kiterjedése. Azt feltételezhetnénk, hogy Pál kifejezetten a jelen korszak szenvedéseire gondol (8,18 cf. 35-37), de a kiterjedés valószínűleg nem korlátozott. Bármilyen, ami ennek az életnek a része – még a bűneink is – képes Isten kegyelméből hozzájárulni a jóhoz. Egy harmadik kérdés a főige (συνεργεῖ) pontos jelentése. Úgy kellene fordítanunk, hogy „együtt munkálkodik,” vagy egyszerűen „munkálkodik” a „segít, támogat” értelmében? Ha az első lehetőséget választjuk, akkor Pál talán arra gondol, hogy minden dolgok együtt dolgoznak a *hívővel* a jóra, vagy hogy minden dolgok együtt dolgoznak egymással (köölcsönhatásban és összhangban egymással) a jóra, vagy hogy Isten dolgozik együtt a hívővel minden dologban, hogy jót állítson elő. Mi mindazonáltal a második, egyszerűbb fordítást preferáljuk: minden dolgok a jóra dolgoznak a

hívők *érdekében*. Akárhogy legyen is, a szó körüli bizonytalanság óvatossá kell tegyen minket abban a következtetésben, hogy pusztán a „minden dolgok” interakciójából fakadna a jó.

A negyedik nehézség a „jó” jelentése. Sok exegeta kitart amellett, hogy ebben a kontextusban az „eszkatológikus dicsőség” jelentését hordozza. Ahogyan ők érvelnek, a „jót” a 8,29-30 definiálja, mint ami a mi végső hasonlóságunk a mennyben Krisztus képmásához és a dicsőség, ami akkor a miénk lesz. De miközben Pál a megmentés beteljesedésére koncentrálna, valószínűleg bele kell értenünk a szóba ennek az életnek mindazon jó dolgait, amelyek hozzájárulnak a végső megmentéshez és megtartanak minket ennek a megmentésnek az ösvényén. Pál természetesen nem gondolja, hogy a gonosz, amit a hívők ebben az életben tapasztalnak, *mindig* meg lesz fordítva, jóvá téve. Hiszen rengeteg dolog, amit elszenvedünk, hozzájárul a mi javunkhoz, *de csak azáltal, hogy pontosítja hitünket és erősíti reményünket*. Akárhogy is, óvatossá kell lennünk: a jót értsük Isten fogalmai, és ne a mieink szerint. A gondolat, hogy ez a vers anyagi javakat fizikai jólétet ígérne a hívőnek, elárulja a „jónak” azt a tipikusan nyugati deformációját, ami kizárólag materiálisan értelmezi azt. Isten bőséggel használhat próbákat ezeken a területeken, hogy kiérlelje, amit Ő sokkal nagyobb jónak tart: erősebb hitet, biztosabb reményt (cf. 5,3-4). De az ígéret, amit kaptunk, az, hogy nincs semmi ezen a világon, amit Isten ne lenne képes arra használni, hogy támogasson minket a földi zarándokúton, hogy biztosan és biztonságosan elvezessen minket ezen zarándoklat dicsőséges végéhez.

Most tehát kifejtettük a vers fő mondatát. Ami marad, az egy-egy pillantás az alárendelt mellékmondatokra. Ezek két párhuzamos leírása azoknak, akik számára minden dolog a jóra munkálkodik. Egyrészt ők azok, akik „szeretik Istent.” Pál csak ritkán beszél a keresztényekről úgy, mint akik „szeretik Istent,” de az Ószövetség és az izraelita irodalom gyakran használja a kifejezést, hogy *Isten népét* leírja. „Istent szeretni” ezért az ígéret fölötti öröm minősége ebben a versben és egy olyan minőség, ami mindenkinek sajátja, aki Krisztushoz tartozik. Más szavakkal, Pál nem azt akarja sugallni, hogy az ígéret, mely szerint minden dolog a jóra munkálkodik, megszűnne igaznak lenni azon keresztények számára, akik nem szeretik eléggé Istent. „Szeretni Istent” összefoglalja minden keresztény alapvető belső irányultságát – de csak a keresztényeknek.

A második leírás azokról, akikre az ígéret érvényes, az Istennel való kapcsolatunk másik, isteni oldalát mutatja be. Miközben nem játszhatjuk ki a két leírást egymás ellen, hiszen mindkettő fontos, az minden esetre világos a 8,29-30-ból, hogy ez a második tagmondat tartalmazza az igazi okát annak, hogy a keresztények miért lehetnek biztosak abban, hogy minden dolog a jóra munkálkodik. Így is megfogalmazhatnánk: „mi tudjuk, hogy minden dolog a jóra munkálkodik azok számára közülünk, akik szeretik Istent; és mi tudjuk, hogy ez így van, mivel mi szeretjük Istent és mi vagyunk azok is, akiket Isten meghívott, hogy kapcsolatra lépjünk vele, ez a meghívás pedig összhangban van Isten céljával, hogy Krisztus képmásává tegyen minket és hogy megdicsőítsen.” Az „azok, akik meghívottak” a keresztényeket nem, mint egy olyan meghívás befogadóit írja le, amely meghívás elfogadása, vagy visszautasítása rajtuk múlik, hanem mint Isten hatékony hívásának *tárgyait*, hogy az Ő kegyelmének befogadói legyenek.

Ez a meghívás Isten céljával összhangban és annak alapján áll. A korai magyarázók többsége ezt az ember céljaként aposztrofálták, de Ágostonnak biztosan igaza volt, amikor kitartott amellett, hogy a szándékolt jelentés „Isten célja”. Pál az „azoknak, akik meghívottak,”

kijelentéshez hozzáteszi, hogy „Isten céljának megfelelően,” hogy kimondja, a hívők Isten általi meghívása egy különleges cél, vagy terv megvalósítása érdekében történt: hogy a hívők Krisztushoz hasonlóvá váljanak, és osztozzanak dicsőségében. És mivel ez Isten terve velünk, akiket meghívott, és akik ezáltal szeretik Istent, ezért lehetünk biztosak abban, hogy minden dolgok a jó felé visznek – amely jó ezen isteni terv megvalósulása mindannyiunk esetében.

29

A 8,29-30 versek egyesek szerint a 28-at, mint egészt támasztják alá, vagy specifikusan az ígéretet, hogy minden dolgok a jóra munkálkodnak, de egy jobbnak látszó közvetlen kapcsolat ezen versek között a „cél” szóhoz köthető. Ezekben a versekben Pál Isten célját vagy tervét fejti ki. Ugyanakkor azonban állítja a 28-ban található ígéret végső alapját és az arra vonatkozó bizonyosságát, ami az egész fejezetben fő téma volt. A dicsőség reményének alapköve: Isten céljának megvalósítása az egyes hívőkben.

Pál Isten tervét négy párhuzamos tagmondatban világítja meg, amelyekben elismétli a „kulcs ígéket,” hogy még szorosabban összekapcsolja őket. Így kreálja meg azt, amit „aranylánc”-nak hívunk, és amely az Egyház története során sok teológust segített gazdag anyaggal a szotériológia doktrínájának felépítésében – különösen annak legelső [előzetes rendelés] és legvégső [kitartás] lépéseiben. Miközben a szövegnek ez a fajta használata mindenestül igazolható, emlékeznünk kell arra, hogy (1) Pál nem szándékozik teljes képet nyújtani, sem a saját, és még kevésbé az Újszövetség megváltás-tanának kérdésében; (2) ezeknek a verseknek elsődleges funkciójuk szerint az ebben a fejezetben található érvelésben van meghatározó szerepük.

Az igék közül a legelső a legellentmondásosabb. Előre tudni (προγινώσκω), ahogyan az etimológia mind a görögben, mind a magyarban sugallja, általában azt jelenti, a jelen idő előtt tudni. Például az ApCsel 26.5-ben, ahol Pál azt mondja, „a zsidók előre tudták régóta, ha akarnák, tanúskodhatnának arról, hogy a vallásunk legszigorúbb pártjának előírásai szerint éltem.” Ez az ige legáltalánosabb jelentése, ezért nem meglepő, hogy sok magyarázó úgy gondolja, itt is így kell érteni. Mivel azonban szükségtelen közhely lenne elmondani, hogy Isten előre tudja a dolgokat a keresztényekről, az igének azt kellene sugallania, hogy Isten előre lát valami konkrétat a hívőkkel kapcsolatban – esetleg az erkölcsi készenlétüket, ahogyan sok patrisztikus teológus gondolta, vagy ami sokkal valószínűbb, ha ezt jelenti az ige, a hitüket. Ilyen módon, a hit emberi válasza Isten „előretudásának” tárgya; ez az „előretudás” pedig az eleve elrendelés alapja: hiszen „akiket előre ismert, azokat előre elrendelte.”

Én azonban úgy gondolom, nem ez a helyes magyarázat. 1. Az ige és a hozzá tartozó főnév újszövetségi használata nem illeszkedik az általános használat mintájába. A hat esetben, amikor az Újszövetségben előfordulnak ezek a szavak, mindössze kétszer jelent előzetes tudást (ApCsel 26,5, 2Pét 3,17); három másik esetben, jelen szövegünkön kívül, amelyekben egyébként mindig Isten az alany, nem „előretudást” jelent intellektuális tudás, vagy megismerés értelmében, hanem „valakivel kapcsolatba lépni előbb,” vagy „kiválasztani,” vagy „elhatározni előbb” (Róm 11,2; 1Pét 1,20; ApCsel 2,23; 1Pét 1,2) értelemben áll. 2. Hogy az ige ebben az esetben az „ismerés” speciálisan bibliai jelentését hordozza, abból is látszik, hogy egyszerű személyes tárgya van. Pál nem azt mondja, hogy Isten tudott valamit rólunk, hanem hogy „ismert minket.” Ez pedig a „tudás” (γινωσκω) ószövetségi értelmére emlékeztet. 3. Továbbá pusztán néhány egyén – azok, akik, mivel előre voltak tudva, ezért előre voltak rendelve, hívva, megigazítva, megdicsőítve – akik ezen tevékenység tárgyai; ez pedig mutatja, hogy olyan

tevékenységet kell az igében feltételeznünk, amely csak a keresztényekre alkalmazható. Ha tehát a szó jelentése „bensőségesen ismerni, tekintettel lenni,” akkor ez egy olyan tudás, vagy szeretet, ami egyedülálló a hívők számára, és amely elvezet az ő előzetes elrendeltségükhöz. Ha pedig ez a helyzet, a különbség „előzetesen ismerni és szeretni,” és „előzetesen kiválasztani” között megszűnik létezni. Mi tehát ennek az előzetességnek a jelentése? Miközben természetesen igaz, hogy Isten cselekvései önmagukban, és önmaguktól nem kötődnek teremtett időhöz, az is világos, hogy az „előbb” nem rendelkezik más funkcióval, mint hogy az isteni cselekvést abba a keretbe illessze, amit mi „időnek” hívünk. Isten kiválasztásának előbbje tehát utalhatna arra az időre, amikor mi elkezdjük Istent szeretni (28), de az 1Pét 1,20 és az Ef 1,4 inkább azt sugallja, hogy a kiválasztásunk „a világ teremtése előtt” előbb-jekor történt.

Az első igével tehát Pál az isteni kezdeményezést világítja meg, az isteni cél kifejtése kapcsán. Ez nem csökkenti az emberi válasz fontosságát, amely az 1-4 fejezetekben annyi figyelmet kapott. De ez az „előbb” nehézzé teszi a hitnek olyan megértését, amely ezen kiválasztás *alapja* lenne. Ahogyan Murray mondja: „amiről itt szó van, az nem a különbség előre látása, hanem az előrelátás, amely létrehozza a különbséget, nem az előrelátás, ami felismeri a létet, hanem az előretudás, ami meghatározza a létet.” De pontosan mit, vagy kit ismert Isten előre ilyen módon? Sok kortárs exegeta és teológus válasza, hogy az Egyházat. Ami előre volt ismerve, vagy kiválasztva, az nem egy személy, hanem „Krisztus,” és az „Egyház Krisztusban.” Csakhogy bármi legyen is mondva erről a témáról másutt, ezekre a versekre nem illeszkedik jól. Nem csak, hogy Pál nem mond semmit a „Krisztusban”-ról vagy az „Egyházról,” de Pál célja éppen az, hogy biztosítsa az *egyedi hívőket* – nem az Egyházat, mint egészet – hogy Isten az ő javukra dolgozik, és megdicsőíti őket.

Miközben az első ige okozza a legtöbb problémát, Pál a második igét hangsúlyozza. Előre tudni csak egy lépés afelé, amit Pál külön alá akar húzni: Isten „előzetes rendelése” a Fiának képmására alakuláshoz van rendelve. Ez a második ige (προορίσεν – προορίζω) egy lépéssel az első mögött van Isten kiválasztó kegyelmének célja szempontjából. A mód, ahogyan Pál megszakítja a gondos párhuzamosságot a v29 végén, hogy kidolgozza ezt a gondolatot, megmutatja, mennyire fontos ez neki. A célállomás, ami felé a híveket Isten fordítja, az, hogy „átalakuljunk Isten fiának képmására.” A nyelv, amit Pál használ, emlékeztet az ő központi „Krisztussal” teológiájára és az Ádámmal való negatív összehasonlítást sugallja. Isten célja tehát, hogy Jézusnak, a második Ádámnak képmását „belenyomja” azokba, akik Krisztushoz tartoznak.

Mikor lesz ez az átalakulás? A 17b fényében – „szenvetni Krisztussal azért, hogy megdicsőülni vele” – Pál gondolhatna arra, hogy a hívő arra rendeltetett a megtérésétől a Krisztus mintájára való átalakulásáig, hogy szenvedjen, amit dicsőség követ. Hodge azok képviselője, akik egy ennél is szélesebb utalásra gondolnak, „átalakulás Isten akaratához Krisztus által bemutatva ebben az életben,” és dicsőség az eljövendő életben. De a legközelebbi párhuzamok, a Fil 3,21 és az 1Kor 15,49, mind eszkatológikusak; és Pál fókusza ebben a bekezdésben eszkatológikus. Mindez sokkal valószínűbbé teszi, hogy Pál itt arra gondol, hogy Isten előre rendelt minket a jövendő dicsőségre, a dicsőségre, amit Krisztus már élvez. A vers utolsó tagmondata megerősíteni látszik ezt az értelmezést: „azért, hogy Ő legyen az elsősülött a sok testvér között.” Hiszen a gondolat, hogy Krisztus az elsősülött, emlékeztet minket Krisztus státuszára, mely szerint ő az „első termése” azoknak, akik feltámadnak (1Kor 15,20; cf. 10-11). Amikor tehát a keresztények birtokolják a feltámadott és átformált testüket, akkor

csatlakoznak majd Krisztushoz a dicsőségében; és akkor teljesedik be Isten célja, hogy Krisztust elsősülötté tegye azok között, akik követik őt.

30

Pál visszatér a lánchoz, megismételve az ígét, ahol a lánc megszakadt: előzetesen rendelt. A következő ige a láncban a „meghívott,” amely jelzi Isten hatékony hívását a vele való kapcsolatra. A pontos megfelelést azok között, akik az eleve elrendelés tárgyai és azok között, akik a hívást megtapasztalják, a mutató névmás „ezek” segítségével húzza alá: pontosan azok, akiket elrendelt, azok, akiket hívott. Ez a megfogalmazás nem hagy sok helyet a lehetőségnek, amely szerint a lánc szemei nem kapcsolódnak pontosan egymáshoz, mintha néhány, aki előre ismert és előre rendelt, ne lenne hívott, megigazított, és megdicsőített.

A lánc következő szeme visszavisz minket az 1-4. fejezetek központi témájához, a megigazuláshoz. Miközben felhívjuk a figyelmet Pál ismételt hangsúlyára, amit ezekben a fejezetekben a *hitre* helyez, jól tesszük, ha emlékezünk rá: az, hogy Pál ezekben a versekben a megmentés isteni oldalát hangsúlyozza, semmilyen módon nem csökkenti az emberi válasz jelentőségét. Ténylegesen Isten az, aki megigazít; de a hívó az a személy, aki megigazíttatik.

A lánc utolsó igéjével Pál visszatér a bekezdés kiindulási pontjához és központi témájához: a dicsőséghez. Ez az ige ugyanabban az igeidőben áll, mint a sorozatban a többi. Ami ebben érdekes, az, hogy az ige által leírt cselekvés – a hívők oldaláról nézve – jövőbeli, miközben a többi cselekvés múlt idejű. A legtöbb magyarázó azzal zár, valószínűleg helyesen, hogy Pál a hívők megdicsőülését Isten nézőpontjából szemléli, aki már kinyilatkoztatta, hogy ez meg fog történni. Miközben a hívő számára még nem tapasztalat, de az isteni döntés azok megdicsőítésére, akik megigazultak, már megtörtént; az ügy el van rendezve. Pál itt a hívők örömeire vonatkozó biztonság végső alapját nevezi meg, és ezzel eljuttatja dicsőséges csúcsára a „nincs elítélés” ünneplését, amely mindenkire igaz, aki Krisztusban van.

A tudósok megalkották a „már-még nem” nem túl elegáns kifejezését, hogy az Újszövetség tanításának egy esszenciális dimenzióját kifejezzék: miközben „**már** kiváltott, megigazult, kibékített az Istennel” stb., a hívő „**még nem** megdicsőült, megszabadult a kísértéstől és szenvedéstől” és hasonló. Az Újszövetségben ez a feszültség sehol sem annyira világos, mint ebben a paragrafusban; és ezen feszültség megoldása sehol másutt nem ilyen világosan kifejezett. Isten szándéka – ahogyan Pál aláhúzza – hogy minden személyt, aki a Krisztusban való hit által megigazult, eljuttasson a dicsőségre. A végső győzelmünk biztosítéka Istennek ezen a nekünk adott ígéretén nyugszik. De Pál – mindig realista – tudja, hogy a végső győzelem talán még sok évvel előttünk van – évekkel, amik talán tele vannak fájdalommal, szorongással, szenvedéssel és tragédiával. Ezért bátorít is minket, emlékeztetve arra, hogy Isten elküldi Lelkét mindenkinek a szívébe, akit Ő megigazít. A Lélek erőt és vigasztalást hoz a hívőnek a szenvedés közepette; és bizonyosságot a bizonytalanság közepette. A keresztények, akik indokolatlanul szoronganak az Úrral való kapcsolatuk fölött, nem hagyják a Lelket, hogy ezt a szolgálatot végezze. Újra átadva magunknak az Istenfélelem – ima, Szentírás olvasás, keresztény közösség – életének, vagyunk képesek engedni a Léleknek, hogy a bizonyosságnak ezt a szolgálatát végezze a szívünkben.